

3. Обушенко О.М.Криміналістичне забезпечення проведення допиту неповнолітніх / О.М.Обушенко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.- 2015.- №1.- С.395-400

4. Калімбет І. Л. Організаційно-тактичні допиту неповнолітніх підозрюваних під час розслідування корисливо-насильницьких злочинів / І. Л. Калімбет // Південноукраїнський правничий часопис. - 2016. - № 2. - С. 59-62.

Мацак Максим Дмитрович
студент Криворізького факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ЯК ЗАСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Стан забезпечення надання безоплатної правової допомоги в Україні знаходиться в центрі уваги вітчизняних спеціалістів у цій галузі, ця проблема вже розглядалася: Омельченко Т. В., Титикайло Р. С., Удод М.В., Стаматіної М. В., Чебаненко А., Гнатів О. М., Оверчук С.В. та ін.

Правова захищеність особи визначається не тільки ефективністю діяльності органів що ведуть боротьбу зі злочинністю, забезпечують суспільну безпеку, нагляд за дотриманням законів та правосуддя, але й рівнем розвитку правового виховання, можливості отримати у необхідних випадках правові поради або допомогу. Ефективність регламентації інституту правової допомоги залежить перш за все від досконалості термінів, які складають понятійний апарат інституту правової допомоги. Цікавим з цього прикладу є питання про законодавче закріплення терміну «правова допомога».

Право кожного на правову допомогу, закріплено у ст. 59 Конституції України, є правовою гарантією забезпечення реалізації закріплених прав і свобод людини і означає гарантовану Конституційну можливість фізичної особи одержати юридичні (правові) послуги.[3]

Соціально-економічні зміни в українському суспільстві, процеси глобалізації та інформатизації, наміри України щодо інтеграції в європейську спільноту зумовили нові вимоги до формування системи безоплатної правової допомоги та безпосередньої участі у цьому процесі органів публічної влади.

Ефективне функціонування системи безоплатної правової допомоги в Україні має забезпечуватись шляхом створення моделі управління, в якій виконавча влада несе відповідальність за організацію та ефективну роботу системи, а відтак, відсутність будь якої передбаченої чинним законодавством України відповідності за ненадання, несвоєчасне або неякісне надання безоплатної правової допомоги, а також відсутність механізму притягнення порушників до відповідальності, не гарантує ефективного функціонування сис-

теми безоплатної правової допомоги. Безоплатна правова допомога в Україні надається органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування в межах їх владних та делегованих повноважень; юридичними особами публічного права, утвореними органами місцевого самоврядування; правоохоронними органами; юридичними особами приватного права; недержавними правозахисними організаціями, юридичними клініками, фондами тощо; нотаріусами та адвокатами, адвокатськими об'єднаннями. Захист прав і свобод людини здійснюється у вигляді надання їй кваліфікованої безоплатної правової допомоги вище зазначеними суб'єктами.

Завдання, які покладені на суб'єктів з надання безоплатної правової допомоги вбачається у наступному:

- роз'яснення особі її правового становища у межах правовідносин, учасником яких вона виступає (права і обов'язки особи, та юридичні наслідки її дій чи бездіяльності), а також правового становища інших учасників правовідносин;

- надання юридичної консультації і роз'яснень з юридичних питань, усних і письмових довідок щодо законодавства (тлумачення суті норм права, які необхідно застосовувати в тій чи іншій ситуації);

- роз'яснення можливих способів і засобів захисту, забезпечення і відновлення прав та законних інтересів особи;

- надання кваліфікованої поради, щодо вибору найбільш сприятливої поведінки особи, в обставинах, що склалися, для отримання нею бажаного результату;

- складання скарг, заяв, клопотань, звернень та інших документів юридичного характеру;

- здійснення представництва інтересів особи у конституційних, цивільних, адміністративних, кримінальних правовідносинах»

- захист прав та інтересів особи шляхом застосування юридичних знань і здійснення, у встановленому законом порядку, процесуальних повноважень.[2]

На території України діє один координаційний центр з надання ПД, створений при Міністерстві Юстиції у місті Києві. Положення про Координаційний центр затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 06.06.2012 № 504 «Про утворення Координаційного центру з надання правової допомоги та ліквідацію Центру правової реформи і законопроектних робіт при Міністерстві юстиції».[1]

Відповідно до вказаного положення Координаційний центр з надання правової допомоги метою діяльності центру є формування в Україні ефективною системи безоплатної правової допомоги, забезпечення її доступності та якості.

Регіональних центрів з надання БВПД є в кожній області України, яких налічуємо 24. Проаналізувавши динаміку звернень громадян за 2016 рік, найбільше звернень було зафіксовано саме в Дніпропетровській області 28 206

звернень, на другому місці Вінницька область 20 836, на третьому Одеська область 18 664 звернення.

На жаль, в Україні ситуація з наданням безоплатної вторинної правової допомоги до 2012 р. була вельми невтішною. Це призводило до прийняття численних рішень Європейського суду з прав людини проти України щодо порушення вимог Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод у частині права на справедливий суд, призначення захисника та забезпечення людей безоплатною правовою допомогою.[5]

Актуальність питання про створення дієвої системи безоплатної правової допомоги сьогодні не викликає сумніву. В Україні діє значна кількість нормативно-правових актів, які визначають правовий статус особи у різних сферах суспільного життя. Але у багатьох випадках громадяни, навіть знаючи, що їх певне право чи обов'язок регламентовані в законі, не обізнані з процедурою їх реалізації. Загальновідомим фактом є те, що для пересічного громадянина надання безкоштовної правової допомоги є нагальною потребою, оскільки правова допомога, яка надається адвокатами, юридичними фірмами, на жаль, сьогодні є доступною не для всіх категорій населення.

Виходячи з цього слід зазначити, що безоплатна первинна правова допомога включає в себе такі види надання правових послуг, зокрема:

- надання правової інформації;
- надання консультацій і роз'яснень з правових питань;
- складення заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру);
- надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.

Слід відмітити, що основні напрями розвитку системи безоплатної правової допомоги й механізми її державного регулювання мають бути конкретизовані розвинутою законодавчою базою, достатнім та ефективним бюджетним фінансуванням, досконало продуманою та виваженою концепцією, з урахуванням передового досвіду інших країн, адже саме на державу покладено обов'язок щодо забезпечення особи правовою допомогою належного рівня. Такі обов'язки обумовлюють необхідність визначення в законах України, інших правових актах порядку, умов і способів надання цієї допомоги.

Дивлячись на досвід зарубіжних країн, підставно тверджувати, що значним кроком на шляху до вирішення проблеми безоплатної правової допомоги в Україні, стало впровадження юридичних клінік, які створюються як структурні підрозділи вищого навчального закладу і займаються наданням юридичної допомоги соціально незахищеним верствам населення на безоплатній основі.

Завдяки своєму функціонуванню юридична клініка створює умови для залучення студентів-правників до практики та надання безкоштовної правової допомоги тим, хто її потребує. Тобто така діяльність містить в собі два компоненти: соціальний (безкоштовна правова допомога) та навчальний (вдосконалення практичних знань та умінь студентів).

Юридична клініка — це структурний підрозділ юридичного факультету або вищого навчального закладу, у рамках якого студенти надають безкоштовні юридичні консультації особам, що не мають можливості звернутися за платною юридичною допомогою.[4]

Юридична клініка керується у своїй діяльності такими основними принципами:

- 1) законності;
- 2) об'єктивності;
- 3) безвідплатності надання правової допомоги;
- 4) повного інформування клієнта про правила роботи юридичної клініки;
- 5) прозорості;
- 6) компетентності та добросовісності.

Висновки. Отже, головною метою цього правового інституту є поєднання інтересів громадян, що потребують правової допомоги і неспроможних оплатити послуги юриста, та студентів, зацікавлених в отриманні практичних знань та набутті навичок процесуальної діяльності, які сприятимуть їх майбутньому працевлаштуванню і кар'єрі.

Європейський підхід у питанні надання безоплатної правової допомоги залишається незмінним і полягає у невід'ємності реального права на правову допомогу та права на реальний доступ до суду, яке, у свою чергу, є ключовою складовою права на справедливий і відкритий розгляд продовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, питання щодо цивільних прав та обов'язків особи або встановлення кримінального обвинувачення, висунутого проти неї, гарантованого ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод в інтерпретації цього права в прецедентній практиці Європейського суду з прав людини. Якщо звернути увагу на зовнішню оцінку лідерів провідних країн світу то можемо стверджувати, що Україна – серед лідерів надання безоплатної правової допомоги.

1. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 51, ст. 577

2. Стаматіна М. В. Принципи і завдання діяльності щодо реалізації права громадян на безоплатну правову допомогу / М. В. Стаматіна // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 856 – 867 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arhive.nbuv.gov.ua/e-journal/FP/2012-4/12cmvbpd.pdf>.

3. Концепція Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013-2017 роки : Закон України від 4 липня 2012 р. № 435-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://legalaid.gov.ua>.

4. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України; наказом Міністерства юстиції України від 21.09.2011 р. № 3047/5 «Порядок роботи громадської приймальні з надання безоплатної первинної правової допомоги» // Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2006 р. № 592.

5. Юшкевич Г. Надання правової допомоги як вид соціальних послуг [Текст] / Г. Юшкевич // Право і безпека. – 2012. – № 1. – С. 89–91